

УДК 657.37:631.95

І. В. Замула,

д. е. н., професор, професор кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку,  
Державний університету "Житомирська політехніка"ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6075-095X>

І. Б. Садовська,

д. е. н., професор, завідувач кафедри обліку і оподаткування,

Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7081-8524>

DOI: 10.32702/2306-6792.2025.23.17

# ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТВОРЕННЯ РЕЗЕРВІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В АГРОСЕКТОРІ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ВОЄННОГО ТА ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

I. Zamula,

Doctor of Economic Sciences, Professor of the Department of Accounting  
and Audit, Zhytomyr State Technological University

I. Sadovska,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department  
of Accounting and Taxation, Lesia Ukrainka Volyn National University

## ACCOUNTING AND ANALYTICAL SUPPORT FOR THE CREATION OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT RESERVES IN UKRAINE'S AGRICULTURAL SECTOR: CHALLENGES OF WARTIME AND POST-WAR RECOVERY

Досліджено ключові виклики обліково-аналітичного забезпечення формування цільових резервів сталого розвитку агросектору України в умовах воєнного та післявоєнного відновлення економіки. Проаналізовано методологічні прогалини у кваліфікації військово-обумовлених екологічних зобов'язань, зокрема витрат на розмінування, рекультивацию та відновлення деградованих земель, як конструктивних за вимогами МСФЗ 37. Окреслено їх взаємозв'язок із публічними зобов'язаннями у сфері ESG та вимогами директив CSRD/ESRS щодо нефінансової звітності. Ідентифіковано труднощі у надійній оцінці забезпечень через гіперневизначеність термінів (прогноз до 83 років) і високі адміністративні ризики, що потребує сценарного підходу. Розкрито фіскальні бар'єри Податкового кодексу України, які дестимулюють створення екологічних резервів, та обґрунтовано пропозиції щодо виключення таких забезпечень із податкових різниць з метою підвищення прозорості, сталості та інвестиційної привабливості аграрного бізнесу.

The study investigates the key challenges of accounting and analytical support for the formation of targeted sustainability reserves in Ukraine's agricultural sector under conditions of wartime disruption and post-war recovery. The research emphasizes methodological gaps in the classification of war-induced environmental liabilities — particularly expenditures on large-scale demining, land recultivation, and restoration of degraded soils — as constructive obligations under IAS 37. It explores their relationship with public ESG commitments and compliance with the EU's CSRD/ESRS sustainability reporting requirements. The findings highlight significant difficulties in the reliable valuation of such provisions caused by extreme uncertainty of recovery timelines (estimated up to 83 years) and systemic administrative

risks, which necessitate the application of scenario-based modeling and probabilistic assessment methods. The study reveals fiscal barriers embedded in the Tax Code of Ukraine that hinder proactive formation of environmental and sustainability-related provisions by agricultural enterprises. These include the absence of clear tax recognition mechanisms for long-term environmental obligations and the lack of incentives for sustainable investment in land restoration. The paper substantiates proposals to exclude land restoration and decontamination provisions from temporary tax differences in order to ensure transparency, consistency with international sustainability standards, and encourage private investment in post-war reconstruction. The proposed conceptual approach integrates financial, environmental, and social dimensions of sustainability accounting and enhances the resilience of the agri-sector's reporting system to war-related risks. By aligning national accounting and tax regulation with global ESG principles, Ukraine's agricultural enterprises could strengthen their capacity for sustainable recovery, environmental stewardship, and long-term competitiveness in the European market.

*Ключові слова:* бухгалтерський облік, економічний аналіз, забезпечення, МСФЗ, сільськогосподарські підприємства, ESG, звітність, корпоративна соціальна відповідальність, управлінський облік.

*Key words:* accounting, economic analysis, provisions, IFRS, agricultural enterprises, ESG, reporting, corporate social responsibility, management accounting.

## ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Повномасштабна військова агресія спричинила катастрофічні наслідки для агропромислового комплексу України. За даними Світового банку, прямі збитки українського агросектору внаслідок повномасштабного вторгнення РФ оцінюються у 11,2 млрд дол. США, а непрямі втрати галузі — у 72,7 млрд дол. США [12]. Це підкреслює критичний масштаб завданої шкоди.

Масштаби руйнувань виходять за рамки прямих втрат активів. За даними досліджень Wageningen University & Research, повне відновлення українських сільськогосподарських ґрунтів після війни, включаючи видалення забрудненого ґрунту, засипання кратерів та очищення від хімічних забруднень (наприклад, важкими металами, а також паливними продуктами), потребуватиме щонайменше 20 мільярдів доларів США. Ця сума, еквівалентна близько 15% довоєнного ВВП України, є лише першою оцінкою і не включає витрат на обладнання та робочу силу [9]. Додатковою проблемою є масове знищення вибуховими боєприпасами вітрозахисних смуг, що підвищує ризики ерозії та поглиблює деградацію ґрунтів [2]. Це особливо критично, зважаючи на те, що понад 25 % ґрунтів в Україні вже були деградовані до початку війни [3].

Одним із найгостріших викликів є мінне забруднення майже 9,85 млн га сільськогосподарських угідь у 10 регіонах України, що становить майже чверть від загальної площі сільгоспугідь [12]. Відновлення цих земель є критичним імперативом для продовольчої та економічної безпеки країни, оскільки щорічні втрати ВВП, спричинені неможливістю обробляти забруднені угіддя, оцінюються у близько 11 млрд доларів США [12].

У цьому контексті, ключовим завданням стає забезпечення фінансової прозорості та залучення міжнародних інвестицій. Для досягнення Цілей сталого розвитку у світовому масштабі необхідні щорічні інвестиції у розмірі 3,3 трлн дол. США у країнах, що розвиваються [9]. Україна, як країна-кандидат у ЄС, має забезпечити повну інтеграцію у міжнародну фінансову архітектуру для залучення цих коштів.

Процес відновлення повинен відбуватися відповідно до принципів "зеленого" відновлення та вимог ЄС щодо стійкості (Директива про звітність зі сталого розвитку (CSRD), ESRS) [9]. Це створює прямий тиск на українські підприємства щодо інтеграції екологічних і соціальних зобов'язань, зокрема витрат на розмінування та рекультивуацію, у фінансову звітність. Саме обліково-аналітичне забезпечення стає вирішальним інструментом для кваліфікації цих військово-обумовлених зобов'язань, їх достовірної оцінки та контролю цільового викорис-

тання резервів, що робить обрану тему дослідження вкрай актуальною у період післявоєнного відновлення.

### АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Теоретичні основи бухгалтерського обліку забезпечень регулюються МСФЗ 37 "Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи", який визначає критерії визнання зобов'язань (юридичних чи конструктивних) [2]. Питання оцінки та відображення забезпечень на відновлення активів (зокрема, зміни оціночного зобов'язання) висвітлюються у контексті МСФЗ 16 та МСФЗ 1.4 "Пояснення до фінансової звітності". Функціональна роль обліково-аналітичного забезпечення традиційно розглядається як інструмент управління логістичною діяльністю та виробничими запасами агропідприємств.

Низка сучасних українських науковців, зокрема С.П. Барановська [6] та Р.Ф. Бруханський [8], наголошують, що обліково-аналітичне забезпечення є складним механізмом, який передбачає безперервне, цілеспрямоване формування інформаційних потоків, підпорядкованих вимогам аналізу, планування та контролю фінансових рішень. Вони обґрунтовують необхідність формування нової моделі обліково-аналітичного забезпечення, яка інтегрує концептуальну та статистичну інформаційну систему для вирішення оптимізаційних задач. Ця концепція є критичною для створення системи моніторингу резервів на відновлення. У сфері внутрішнього контролю, Н. Плис [10] акцентує увагу на тому, що добре налагоджена система внутрішнього контролю є визначальним інструментом запобігання шахрайству, яке часто виникає через недоліки внутрішнього контролю. Це прямо стосується ризиків нецільового використання резервів, виділених на повоєнне відновлення.

Міжнародні дослідницькі центри, як-от IFRS, KPMG, Deloitte [2], активно розробляють підходи до обліку екологічних зобов'язань у контексті зміни клімату та ESG-звітності. Вони підтверджують, що забезпечення визнається за наявності юридичного або конструктивного зобов'язання щодо відновлення пошкодженого об'єкта. Зокрема, Міжнародний комітет з інтерпретацій фінансової звітності (IFRIC) активно розглядає, як саме публічні заяви компаній щодо зниження викидів або "зеленого" відновлення створюють конструктивні зобов'язання, які мають бути визнані в балансі. Цей міжнародний фокус прямо корелює з потребою

українських агропідприємств кваліфікувати витрати на розмінування як таке зобов'язання.

Вітчизняні аграрні науковці, зокрема С. Бальок [5], підкреслюють, що понад 25% українських ґрунтів є деградованими, і воєнні дії лише поглибили цю проблему, що підвищує вартість та складність відновлення. У сфері обліку біологічних активів, дослідження вказують на необхідність гармонізації оцінки активів за справедливою вартістю, що є вкрай проблематичним в умовах втрати контролю над активами на забруднених чи окупованих територіях.

Проте, наявні дослідження не охоплюють низку специфічних проблем, що виникли внаслідок війни, а саме: відсутність чітких методологічних рекомендацій щодо кваліфікації зобов'язань на великомасштабне розмінування як конструктивних зобов'язань у контексті публічних заяв підприємств щодо ЦСР/ESG; відсутність інструментарію оцінки забезпечень в умовах гіперневизначеності термінів (десятиліття) та інтеграції системних ризиків; дефіцит конкретних обліково-аналітичних показників і реєстрів, необхідних для моніторингу резервів на розмінування; фіскальні бар'єри Податкового кодексу України, які нівелюють економічні стимули для проактивного формування цих резервів. Вирішення цих проблем потребує комплексного підходу, що поєднує вимоги обліку за МСФЗ, європейської звітності зі сталого розвитку та специфічні умови воєнного часу та післявоєнного відновлення.

### МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою дослідження є ідентифікація проблемних питань обліково-аналітичного забезпечення формування та використання резервів сталого розвитку в агросекторі України та розробка практичних пропозицій щодо їх вирішення на основі гармонізації облікових стандартів, обліково-аналітичного забезпечення та податкового регулювання.

### МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У роботі використано методи системного аналізу (для визначення концептуальних зв'язків між обліком, оподаткуванням та сталим розвитком), порівняльного аналізу (при зіставленні юридичних та конструктивних зобов'язань, а також П(С)БО 30 та МСФЗ 41), індукції та дедукції (при розробці пропозицій щодо модернізації обліково-аналітичного забезпечення). Емпіричну базу дослідження становлять міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ 37, МСФЗ 16, МСФЗ 41), положення ПКУ, а також результати аудиту Ра-

хункової палати України щодо ефективності гуманітарного розмінування.

### ВИКЛАДЕННЯ ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Необхідність формування резервів для сталого розвитку в Україні корелюється з глобальною проблемою фінансування Цілей сталого розвитку. За оцінками ЮНКТАД (UNCTAD), для досягнення ЦСР до 2030 року лише в країнах, що розвиваються, щорічні інвестиції у відповідні сектори мають становити від 3,3 трлн дол. США. Хоча Офіційна допомога розвитку (ODA) від країн ОЕСР у 2022 році сягнула безпрецедентних 211 млрд дол. США (з 185,9 млрд дол. США у 2021 році) [12], загальна сума залишається недостатньою. На тлі цього, український агросектор, потребуючи мінімум 20 млрд дол. США лише на відновлення ґрунтів [12], повинен мати прозорі та надійні облікові механізми для залучення цих коштів.

Інтеграція принципів сталості у фінансову звітність вимагає від українських компаній орієнтуватися на Директиву ЄС про звітність зі сталого розвитку (CSRD) та відповідні стандарти (ESRS) [1]. Це неминуче впливає на облік резервів (забезпечень). Зокрема, відображення екологічних і соціальних зобов'язань у фінансовій звітності є критичним інструментом інвестиційної прозорості.

Згідно з МСФЗ 37, забезпечення визнається за наявності теперішнього зобов'язання (юридичного або конструктивного) внаслідок минулої події. У більшості випадків, пряме юридичне зобов'язання агропідприємства за власний кошт проводити 100% розмінування може бути відсутнє. Проте, публічні заяви підприємства щодо відповідності стандартам CSRD/ESRS [1] або залучення міжнародного фінансування під цілі сталого розвитку може створити конструктивне зобов'язання [2].

Конструктивне зобов'язання виникає, коли підприємство своїми діями (опублікованими політиками або специфічною поточною заявою) створює обґрунтоване очікування в інших сторін, що воно прийме на себе певні обов'язки [3]. У випадку великомасштабного розмінування сільгоспугідь, якщо керівництво публічно заявляє про політику відновлення земель, це може бути кваліфіковано як минула подія (забруднення), що призводить до формування теперішнього зобов'язання (відновлення) [3].

Отже, виникає потреба у встановити чітких внутрішніх облікових критеріїв в обліковій політиці агропідприємств для визнання витрат на розмінування та екологічне відновлення як

конструктивного зобов'язання (МСФЗ 37), пов'язаного з публічними зобов'язаннями щодо "зеленого" відновлення та відповідності вимогам CSRD/ESRS.

Крім того, внаслідок військових дій агропідприємства зазнають прямих збитків від знищення біологічних активів (наприклад, загинь посівів, пошкодження багаторічних насаджень) та сільськогосподарської продукції. Облік цих активів регулюється МСФЗ 41 "Сільське господарство" та П(С)БО 30 "Біологічні активи".

Згідно з МСФЗ 41, біологічні активи (наприклад, поточні активи, такі як озимі культури, або незрілі багаторічні насадження) визнаються в обліку за умови контролю, можливості отримання майбутніх економічних вигід та надійної оцінки їх вартості. Військові дії та мінне забруднення напряму впливають на ці критерії:

- втрачається контроль над активами на окупованих/забруднених територіях;
- ймовірність отримання майбутніх вигід від поточних посівів стає низькою або нульовою;
- визначення справедливої вартості (яка застосовується згідно з МСФЗ 41) стає вкрай складним.

Це вимагає розробки єдиного методологічного підходу до списання збитків від біологічних активів, які втратили свою функціональність або контроль внаслідок військових дій. Витрати на відновлення (наприклад, повторна сівба) повинні бути чітко відокремлені від витрат на усунення наслідків війни (розмінування), які є забезпеченням на відновлення земель.

Фінансова оцінка забезпечення на відновлення сільгоспугідь (розмінування, засипання кратерів, очищення від хімічного забруднення) зіштовхується з колосальною невизначеністю, що вимагає спеціалізованих знань.

Надійність оцінки забезпечення критично залежить від прогнозованого терміну виконання та ставки дисконтування [4]. Аудит Рахункової палати засвідчив, що нинішня система гуманітарного розмінування є недостатньо ефективною [12]. Згідно з аудитом за наявних темпів (з 2022 до липня 2025 року було повернуто у використання лише 0,08% від площі забруднених сільгоспземель) повне очищення сільськогосподарських земель може розтягнутися приблизно на 83 роки [12]. Через відсутність порядку передачі очищених земель, із 21 тис. га, очищених приватними операторами у 2022—2024 роках, аграріям було повернуто лише 5,25 тис. га [7].

Виявлені системні недоліки, а саме: низький

тем, бюрократична затримка повернення землі, свідчать про те, що фактичний час повернення активу в обіг буде значно довшим, ніж суто операційний час розмінування. За таких умов доцільно застосовувати сценарний аналіз для оцінки забезпечень відповідно до МСФЗ 37, який інтегрує оцінки системних ризиків неефективності [7]. Ставка дисконтування та прогнозований термін виконання зобов'язання мають бути скориговані з урахуванням виявлених довгострокових чинників затримки. Зміна оціночного зобов'язання відображається у вартості відповідного активу (землі), якщо він обліковується за первісною вартістю, або у складі іншого сукупного доходу, якщо застосовується переоцінена вартість, згідно з МСФЗ 16 та 1 [4].

Отже, в контексті відновлення необхідний новий підхід до бухгалтерського обліку, який би забезпечив моніторинг резервів на розмінування та фінансування витрат на екологічне відновлення активів сільськогосподарських підприємств.

Крім того, згідно з Податковим кодексом України, фінансовий результат до оподаткування більшості підприємств коригується на суму створених у бухгалтерському обліку забезпечень, що фактично збільшує базу оподаткування податком на прибуток [11]. Винятком є лише забезпечення витрат, пов'язаних із оплатою праці. Тому створення значних забезпечень на відновлення землі, визнаних відповідно до МСФЗ 37, вимагає збільшення бази оподаткування. Це фіскально стримує проактивне планування відновлення, оскільки підприємство змушене сплачувати податок на прибуток із суми, яка є лише резервом, а не фактично понесеною витратою. Такий фіскальний механізм є непродуктивним на тлі щорічних втрат ВВП у 11 млрд дол. США через необроблювані сільськогосподарські угіддя [12].

Тому нагальною потребою є внесення змін до Податкового кодексу України з метою виключення забезпечень на розмінування та відновлення земель сільськогосподарського призначення з переліку податкових різниць. Це дозволить агропідприємствам зменшувати оподатковуваний прибуток на суму обґрунтовано створеного резерву, стимулюючи їх до проактивних дій із відновлення.

#### **ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ**

Проведене дослідження підтвердило, що ефективне забезпечення фінансовими резервами цілей сталого розвитку в агросекторі Украї-

ни в умовах війни вимагає гармонізації облікових стандартів, методик бухгалтерського обліку та податкового регулювання.

Виявлені проблемні питання охоплюють:

1. Відсутність чітких критеріїв визнання військово-обумовлених екологічних зобов'язань як конструктивних.

2. Немоżliвість надійної оцінки забезпечень через високу невизначеність термінів розмінування (прогноз 83 роки) та очищення від інших відходів війни, а також системні адміністративні ризики, які подовжують період повернення земель сільськогосподарського призначення в обіг.

3. Необхідність розробки єдиного підходу до обліку списання біологічних активів, знищених унаслідок бойових дій (МСФЗ 41).

4. Податкові бар'єри ПКУ, що дестимулюють проактивне формування довгострокових резервів відновлення, необхідних для мінімізації щорічних втрат.

Перспективи подальших досліджень полягають у деталізації методології сценарного аналізу для оцінки довгострокових забезпечень на відновлення в умовах військових ризиків, а також у розробці ESG-звітності, яка б сприяла забезпеченню прозорості використання державних і міжнародних фінансових ресурсів, спрямованих на "зелене" відновлення.

#### **Література:**

1. CSRD: Директива ЄС про звітність зі сталого розвитку. URL: <https://www.sap.com/ukraine/resources/csr-guide>

2. IFRS — IAS 37 Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets — IFRS Foundation. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-37-provisions-contingent-liabilities-and-contingent-assets/>

3. Tentative Agenda Decision and comment letters: Climate-related Commitments (IAS 37). URL: <https://www.ifrs.org/projects/completed-projects/2024/climate-related-commitments-ias-37/tad-and-clc-climate-related-commitments/>

4. Альошкіна Н. Резерви на відновлення земель. Facto, Податки & бухоблік, 2020, № 74. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2020/september/issue-74/article-110737.html>

5. Балюк С. Більше 25% ґрунтів в Україні деградовані та зазнають додаткової руйнації через воєнні дії. URL: <https://superagronom.com/news/19998-ponad-25-gruntiv-v-ukrayini-degradovani-a-potentsial-rodyuchosti-realizuyetsya-vsogo-na-60-70>

6. Барановська С.П. Обліково-аналітичне забезпечення як невід'ємна складова управлі-

ння підприємством: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку: зб. наук. праць. Львів: Видавництво Львівської політехніки. 2012. С. 8—11. URL: <https://econom.knu.ua/wp-content/uploads/>.

7. Більше 80 років на очищення: результати аудиту Рахункової палати щодо гуманітарного розмінування земель. URL: <https://rp.gov.ua/PressCenter/News/?id=2745>

8. Бруханський Р. Модернізація обліково-інформаційного забезпечення стратегічного менеджменту сільськогосподарських підприємств України. Управлінські інновації. 2012. Вип. 2. С. 195—203.

9. "Зелене" відновлення України: Уряд формує єдині правила для держави, бізнесу й інвесторів. Дія.Бізнес. URL: <https://business.diia.gov.ua/news/zelene-vidnovlennia-ukrainy-iedyni-pravyla-dlia-derzhavy-biznesu-i-investoriv>

10. Плис Н. Внутрішні аудитори проти шахраїв. Фінансовий контроль. 2020. № 7. С. 34. URL: [https://fincontrolnew.com.ua/attachments/fa5863b9-c668-47de-89f4-564fac57d878\\_02\\_2020\\_7.pdf](https://fincontrolnew.com.ua/attachments/fa5863b9-c668-47de-89f4-564fac57d878_02_2020_7.pdf).

11. Податковий кодекс України: Закон України від 2 груд. 2010 р. № 2755-VI: Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

12. Рахункова палата оприлюднила результати аудиту щодо гуманітарного розмінування земель: подробиці — UKR.NET. URL: <https://www.ukr.net/news/details/economics/113319500.html>

13. Резерви та забезпечення: які та коли потрібно створювати? Податки & бухоблік, № 82, 2025. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2025/october/issue-82/article-134618.html>

#### References:

1. SAP (2022), "CSRD: EU Directive on Corporate Sustainability Reporting", available at: <https://www.sap.com/ukraine/resources/csr-guide> (Accessed 05 Nov 2025).

2. IFRS Foundation (2025), "IAS 37 Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets", available at: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-37-provisions-contingent-liabilities-and-contingent-assets/> (Accessed 05 Nov 2025).

3. IFRS Foundation (), "Tentative Agenda Decision and comment letters: Climate-related Commitments (IAS 37)", available at: <https://www.ifrs.org/projects/completed-projects/2024/climate-related-commitments-ias-37/tad-and-climate-related-commitments/> (Accessed 05 Nov 2025).

4. Alyoshkina, N. (2020), "Reserves for land restoration", Facto, Taxes & Accounting, vol. 74, available at: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2020/september/issue-74/article-110737.html> (Accessed 05 Nov 2025).

5. Balyuk, S. (2024), "Over 25% of soils in Ukraine are degraded and are experiencing additional destruction due to military actions", available at: <https://superagronom.com/news/19998-ponad-25-gruntiv-v-ukrayini-degradovani-a-potentsial-rodyuchosti-realizuyetsya-vsogo-na-60-70> (Accessed 05 Nov 2025).

6. Baranovska, S.P. (2012), "Accounting and analytical support as an integral component of enterprise management", Management and Entrepreneurship in Ukraine: Stages of Formation and Development Problems: collection of scientific papers. Lviv Polytechnic Publishing House, Pp. 8—11, available at: <https://econom.knu.ua/wp-content/uploads/> (Accessed 05 Nov 2025).

7. Accounting Chamber (2025), "Over 80 years for cleanup: results of the Accounting Chamber audit on humanitarian demining of lands", available at: <https://rp.gov.ua/PressCenter/News/?id=2745> (Accessed 05 Nov 2025).

8. Brukhansky, R. (2012), "Modernization of accounting and information support for strategic management of agricultural enterprises in Ukraine", Management Innovations, vol. 2, Pp. 195—203.

9. Diia.Business (2025), "Green" recovery of Ukraine: The government is forming unified rules for the state, business, and investors", available at: <https://business.diia.gov.ua/news/zelene-vidnovlennia-ukrainy-iedyni-pravyla-dlia-derzhavy-biznesu-i-investoriv> (Accessed 05 Nov 2025).

10. Plys, N. (2020), "Internal auditors against fraudsters", Financial Control, vol. 7, p. 34, available at: [https://fincontrolnew.com.ua/attachments/fa5863b9-c668-47de-89f4-564fac57d878\\_02\\_2020\\_7.pdf](https://fincontrolnew.com.ua/attachments/fa5863b9-c668-47de-89f4-564fac57d878_02_2020_7.pdf) (Accessed 05 Nov 2025).

11. Verkhovna Rada of Ukraine (2010), "Tax Code of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (Accessed 05 Nov 2025).

12. UKR.NET (2025), "The Accounting Chamber has published the results of the audit on humanitarian demining of lands: details", available at: <https://www.ukr.net/news/details/economics/113319500.html> (Accessed 05 Nov 2025).

13. Kazanova, M. (2025), "Reserves and provisions: which ones and when to create?", Taxes & Accounting, vol. 82, available at: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2025/october/issue-82/article-134618.html> (Accessed 05 Nov 2025).

*Стаття надійшла до редакції 13.11.2025 р.*